

УДК 336:76

СВІТОВІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Марія Шкурат; Анастасія Побережна; Вікторія Тарнарук

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна

Резюме. Присвячено дослідженню сутності, видів, етапів розвитку світових фінансових центрів. Зазначено, що глобалізація фінансової сфери, яка виражається в зростанні переміщення активів, інтернаціоналізації систем, лібералізації та зближенні ринків, призводить до формування єдиного світового фінансового ринку, де ключову роль відіграють міжнародні фінансові центри. З кінця ХХ століття світові фінансові центри стали невід'ємною частиною глобального фінансового ринку, куди експортувався надлишок капіталу з країн, де його перенагромадження призводило до зниження прибутку. Світові фінансові центри – не просто скупчення фінансових установ, а й динамічна система, де всі учасники постійно й активно взаємодіють між собою. Проаналізовано підходи вчених до визначення поняття «світовий фінансовий центр» і узагальнено дані підходи в одне визначення. Світовий фінансовий центр – місце, де зосереджені фінансові установи, які сприяють залученню та перерозподілу фінансових ресурсів. Виявлено, що для формування світового банківського центру для країни необхідно мати стабільне валютно-економічне становище, розвинену кредитну систему, добре організовану біржову діяльність, помірне оподаткування, зручне географічне становище, відносну стабільність політичного режиму, наявність стандартизації та високий ступінь інформаційних технологій без паперових операцій. Виокремлено три ключових напрями, які визначають успіх світових фінансових центрів у конкурентній боротьбі: імідж та комунікаційні можливості, широкий спектр фінансових послуг та професіоналізм. Виділено три етапи розвитку світових фінансових центрів – розвиток локального ринку, перетворення місцевого ринку в регіональний фінансовий центр та формування міжнародного фінансового центру. Охарактеризовано п'ять найбільших міжнародних фінансових центрів світу та виділено їхні ознаки. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи наукового пізнання: аналіз та синтез, узагальнення, порівняння. Інформаційною основою статті є публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Ключові слова: світовий фінансовий центр, глобалізація, світова економіка, світовий фінансовий ринок, фондовий ринок, фінансово-кредитні інституції.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.183

Отримано 11.04.2024

UDC 336:76

WORLD FINANCIAL CENTERS: FEATURES OF FUNCTIONING

Mariia Shkurat; Anastasiia Poberezhna; Viktoriia Tarnarutska

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. The article is devoted to the study of the essence, types, and stages of development of world financial centers. The work states that the globalization of the financial sphere, which is expressed in the growth of the transfer of assets, internationalization of systems, liberalization and convergence of markets, leads to the formation of a single world financial market, where international financial centers play a key role. Since the end of the 20th century, world financial centers have become an integral part of the global financial market, where surplus capital from countries where its over-accumulation led to a decrease in profits was exported. World financial centers are not just a cluster of financial institutions, but also a dynamic system where all participants constantly and actively interact with each other. The work analyzed the approaches of scientists to the definition of the concept of «world financial center» and summarized these approaches into one definition. The world

financial center is where financial institutions are concentrated, contributing to the attraction and redistribution of financial resources. It was revealed that in order to form a world banking center, a country must have a stable currency and economic situation, a developed credit system, well-organized stock exchange activity, moderate taxation, a convenient geographical location, relative stability of the political regime, the presence of standardization and a high degree of information technology without paper transactions. Three key areas that determine the success of global financial centers in competition are singled out: image and communication capabilities, a wide range of financial services and professionalism. Three stages of the development of global financial centers are distinguished – the development of the local market, the transformation of the local market into a regional financial center and the formation of an international financial center. The five largest world financial centers are characterized and their features are highlighted. The methodological basis of the research is general scientific methods of scientific knowledge: analysis and synthesis, generalization, and comparison. The informational basis of the article is the publications of domestic and foreign economists.

Key words: world financial center, globalization, world economy, world financial market, stock market, financial and credit institutions.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.183

Received 11.04.2024

Постановка проблеми. Глобалізація характеризується посиленням взаємозалежності економік різних країн, формуванням глобальних ринків товарів, послуг і фінансів, розвитком глобального інформаційного простору та перетворенням знань на важливий елемент суспільного багатства. Це означає, що компанії виходять за межі національних кордонів і формують транснаціональні корпорації. У минулому столітті поглиблення глобалізації та стрімкий розвиток світової економіки значно підвищили роль світових фінансових центрів.

Роль світових фінансових центрів змінюється з плином часу. Цей процес досить довготривалий. Спектр функцій світових фінансових центрів неймовірно широкий: кожного дня вони переміщують мільярдні капітали, формують міжнародний ринок капіталу з усіма його елементами. Фінансові центри працюють цілодобово, обслуговуючи рух фінансових потоків з усього світу. Їхня робота впливає не тільки на економіку країн, в якій вони знаходяться, а й на світову економіку. Отже, стратегія розвитку кожної цивілізованої країни має враховувати особливості формування та функціонування міжнародних фінансових центрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті розвитку світової економіки світові фінансові центри стають предметом досліджень як глобальних фінансово-кредитних інституцій, так і науковців по всьому світу. Дослідженню сутності, ролі, функцій та особливостей розвитку світових фінансових центрів присвятили свої наукові праці такі вітчизняні вчені, як Тохтамиш Т. О., Ягольницький О. А., Сіденко С. В., Дж. Кауфман та інші.

Метою статті є дослідження особливостей функціонування світових фінансових центрів.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: розкрити сутність поняття «світовий фінансовий центр»; проаналізувати особливості функціонування світових фінансових центрів.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз та синтез, порівняння, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Світ динамічно змінюється, що суттєво впливає на світову економіку. Це підтверджується глобалізацією фінансової сфери, яка є наслідком зростання обсягів переміщення фінансових активів. Інтернаціоналізація фінансових систем, лібералізація та зближення кредитного, валютного та інвестиційних ринків є не менш важливими складовими глобалізації фінансової системи. Отже, вищезазначені фактори безпосередньо впливають на формування та розвиток єдиного світового фінансового ринку, ключовими гравцями якого є міжнародні фінансові центри.

Світові фінансові центри є невід’ємною частиною глобального фінансового ринку ще з кінця ХХ століття. Надлишок капіталу проявлявся шляхом зростаючого експорту, який, у свою чергу, був наслідком відносного перенагроювання всередині країн, що призводило до зниження прибутку. Нерівномірний розподіл експортованого капіталу відігравав не менш важливу роль.

У загальному розумінні світові фінансові центри є середовищем, в якому зосереджені банківські та кредитно-фінансові установи. Головною особливістю світових фінансових центрів є те, що всі вони постійно між собою взаємодіють.

Дослідивши різні підходи вітчизняних та іноземних вчених до визначення поняття «світовий фінансовий центр», можна дійти висновку, що єдиного тлумачення даної категорії немає.

Визначають чотири підходи до визначення сутності поняття світового фінансового центру: територіальний, інституційний, функціональний та функціонально-інституційний (таблиця 1).

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «світовий фінансовий центр» [5]

<i>Ознака/підхід</i>	<i>Автори</i>	<i>Суть</i>
Територіальний	Ч. Кіндлебергер, В. Алексеев, П. Кравець, Л. Крилова, С. Мойсеев, Ю. Хватова	Місце (територія) концентрації фінансових інститутів
Інституційний	Т. Геріг, Ю. Гусев, В. Климачев, Ю. Коречков, С. Пахомов, Ю. Гусев	Діяльність фінансових інститутів, які забезпечують доступ до глобального фінансового ринку
Функціональний	П. Геддес, П. Холл, Дж. Фрідман, Г. Рід, І. Ключников, Г. Матюхін, В. Кучеренко, О. Семенцова, Л. Панкова, Н. Даниленко	Концентрація фінансових ринків, де сходяться міжнародні потоки руху капіталів
Функціонально-інституційний	В. Карпунін, Е. Тригл, М. Шуба, З. Луцишин	Враховує інституційну й ринкову складові

Українські вчені В. Кучеренко та Л. Пайкова визначають світові фінансові центри як «ланки єдиного ланцюга, який формує світовий капітал у всіх його проявах» [4].

Банк міжнародних розрахунків говорить, що світовий фінансовий центр – це світовий мережевий центр концентрації банківської діяльності [1].

Професор Чиказького університету Лойола Джордж Кауфман вважає, що це певний пункт, де фінансові інститути сходяться для здійснення фінансового посередництва міжнародних масштабів [2].

Отже, світовий фінансовий центр – це місце, де зосереджені фінансові установи, які сприяють залученню та перерозподілу фінансових ресурсів. Це можуть бути банки, біржі, страхові організації та інші компанії, які надають послуги у сфері фінансів або самі їх потребують.

Під час проведення операцій світового фінансового ринку об’єднуються кредитні валютні та фондові ринки, які тісно пов’язані з подібними світовими ринками. На основі масштабних національних ринків, які виконують міжнародні операції, виникли світові фінансові центри: Сан-Франциско, Гонконг, Сінгапур, Лондон, Нью-Йорк та ін. Дані структури є складовими міжнародних ринків капіталу, які можуть виконувати свої функції за умови накопичення капіталу в розвинених економічних центрах.

Для формування світового банківського центру країні необхідно мати стабільне валютно-економічне становище, розвинену кредитну систему, добре організовану біржову діяльність, помірне оподаткування, зручне географічне становище, відносну стабільність політичного режиму, наявність стандартизації та високий ступінь інформаційних технологій без паперових операцій.

На сьогодні існує 7 основних видів діяльності, які виконують міжнародні фінансові центри. Є МФЦ, які не виконують весь спектр даних операцій, проте провідні міста, як Нью-Йорк та Лондон, які виконують усі види діяльності.

На шляху перетворення фінансового центру в такий, що має міжнародне значення, є два основних чинники:

- національна консолідація фінансових трансакцій, що передбачає концентрацію фінансових інститутів в одному місці;
- лібералізація фінансового ринку, головною метою якої є створення умов для безперешкодного руху капіталу між країнами [3].

Зв'язок між фінансовими центрами світу можна охарактеризувати як складну систему взаємовідносин та конкуренції. Виокремлюють три ключових напрями, які визначають успіх світових фінансових центрів у конкурентній боротьбі:

1. Імідж та комунікаційні можливості. Згідно з даним критерієм, перевагу мають ті центри, які відомі та авторитетні на світовій арені.

2. Широкий спектр фінансових послуг – один з ключових факторів, що роблять фінансовий центр привабливим для учасників ринку.

3. Професіоналізм є основою успішного фінансового центру. Він забезпечує довіру клієнтів та резидентів і гарантує високу якість послуг.

Виділяють три етапи розвитку фінансового центру (рисунок 1):

- розвиток локального ринку;
- перетворення місцевого ринку в регіональний фінансовий центр;
- формування міжнародного фінансового центру.

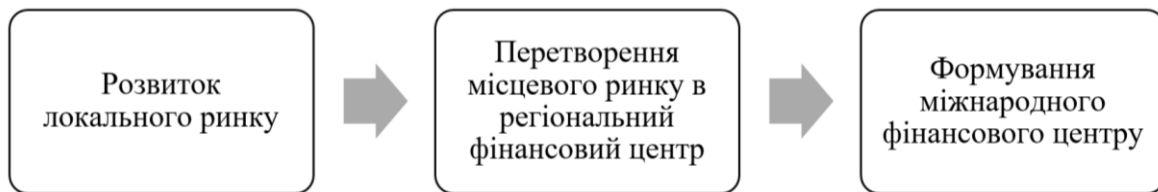

Рисунок 1. Етапи розвитку світового фінансового центру [7]

Становлення світового фінансового центру є пріоритетним завданням для будь-якої держави, що прагне розвиватися. Головна мета створення такого центру полягає у залученні капіталу з усього світу, який допоможе забезпечити конкурентоспроможність вітчизняного фінансового ринку на глобальному рівні.

Ключовими гравцями світових фінансових центрів є біржі, банки, ТНК, пенсійні фонди, хеджфонди та інші фінансові інститути. Не менш важливим елементом світових фінансових центрів є аудиторські, бухгалтерські, консалтингові, рекламні та юридичні компанії, які надають ділові послуги. Елементи світового фінансового центру можна побачити на рисунку 2.

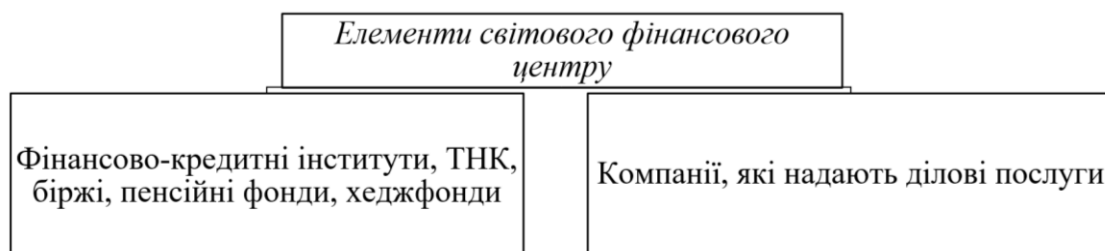

Рисунок 2. Елементи світового фінансового центру [4]

В таблиці 2 наведена характеристика топ-5 світових фінансових центрів.

Таблиця 2. Характеристика ТОП-5 фінансових центрів [6]

Фінансовий центр	Характеристика
Лондон	Незважаючи на вихід з ЄС, є одним з найбільших фінансових центрів. Займає провідне місце у світі за обсягом валютних та кредитних операцій. Очолює групу фінансових центрів, у яких переважають міжнародні елементи. Основу Лондонського фінансового центру становлять банки, біржі та бірлерброкери
Нью-Йорк	Головний міжнародний центр, де розташована найбільша фінансова біржа у світі, основним видом діяльності якої є торгівля цінними паперами. Переважає іноземний ринок капіталів, що становить основне джерело євродоларів. Провідне місце займає ринок банківських кредитів
Гонконг	Один з ключових фінансових центрів Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Даний регіон тісно пов'язаний з Китаєм, що сприяє переливу банківського та інвестиційного капіталу в Китай через фінансові установи Гонконгу. Гонконг є базою для 70 зі 100 найбільших банків у світі
Сінгапур	Єдиний фінансовий центр серед країн, що розвивається, але має майже всі необхідні складові: ринок золота, валютний ринок, ринок банківських кредитів та фондовий ринок. Не є країною-експортером капіталу, тому тут немає його надлишку та відсутня високорозвинена індустрія.

Проаналізувавши таблицю 2, бачимо, що кожен фінансовий центр унікальний. Усі вони відповідають обов'язковим критеріям та мають достатні ресурси для виконання своїх обов'язків. Наведені центри мають вигідне географічне розташування та знаходяться у великих містах, де створені всі необхідні умови для їх ефективної роботи [6].

Існує сім основних видів діяльності, якими сьогодні займаються міжнародні фінансові центри: деякі МФЦ здійснюють не всі з представлених видів діяльності (рисунок 3). Однак такі масштабні міста, як Лондон і Нью-Йорк здійснюють усі види діяльності.

Рисунок 3. Види МФЦ [5]

На шляху перетворення фінансового центру в такий, що має міжнародне значення, виступають два основних чинники: національна консолідація фінансових трансакцій, що передбачає концентрацію фінансових інститутів в одному місці; лібералізація фінансового ринку, головною метою якої є створення умов для безперешкодного руху капіталу між країнами [3].

Завдяки комплексному підходу до управління капіталом, кадрами, інструментами та інформацією, МФЦ відіграють важливу роль у сучасній економіці, стимулюючи її розвиток та надаючи широкий спектр фінансових послуг різним категоріям клієнтів.

Висновки. На сьогодні існує багато підходів до тлумачення природи міжнародних фінансових центрів. Багато вчених досліджували проблему особливостей функціонування світових фінансових центрів. Серед провідних вчених можна виділити Лойола Джордж Кауфман, В. Кучеренко, Л. Пайкова та інших, які доклали свої зусилля до науки.

МФЦ концентрують значну частку світового капіталу, включаючи банківські активи, інвестиції та резерви центральних банків, також відіграють ключову роль у перерозподілі капіталу з одних країн в інші. Вони завжди розвиваються та адаптуються до мінливих умов. Основними тенденціями розвитку МФЦ є формування надлишкового капіталу, зростання ринкової капіталізації, вільний рух капіталу та випереджаючий розвиток фінансово-кредитних інститутів.

Міжнародні фінансові центри – це невід’ємна частина глобальної економіки, що виконують важливі функції з концентрації та перерозподілу капіталу, забезпечення доступу до фінансових послуг та стимулювання економічного розвитку.

Таким чином, МФЦ є і залишатимуться важливими рушіями глобального економічного зростання. Центри є одним з мостів між внутрішніми та міжнародними ринками та забезпечують гармонійний комплекс для вільного руху фінансових ресурсів і капіталу в межах і за межами своїх країн.

Conclusions. Nowadays there are many approaches to the interpretation of the nature of international financial centers. Many scientists have studied the problem of the functioning of global financial centers. Among the leading scientists, we can single out Loyola George Kaufman, V. Kucherenko, L. Paikova, and others who devoted their efforts to science.

IFCs concentrate a significant share of world capital, including banking assets, investments and reserves of central banks, and also play a key role in the redistribution of capital from one country to another. They are always evolving and adapting to changing conditions. The main trends in the development of IFCs are the formation of excess capital, the growth of market capitalization, the free movement of capital and the anticipatory development of financial and credit institutions.

International financial centers are an integral part of the global economy, performing important functions of concentration and redistribution of capital, providing access to financial services and stimulating economic development.

Thus, IFCs are and will remain important drivers of global economic growth. The centers are one of the bridges between domestic and international markets and provide a harmonious complex for the free movement of financial resources and capital within and outside their countries.

Список використаних джерел

1. Bank for International Settlements. International Banking and Financial Market Development. BIS Quarterly Review. December 2007. P. 33–35.
2. Kaufman G. Emerging Economies and International Financial Centers. Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies. 2001. Vol. 4, 4. P. 365–377. DOI: <https://doi.org/10.1142/S0219091501000577>
3. Reszat B. European Financial Centers in History. Urbanophile: Passionate About Cities. 2012. No. 6. P. 78–79.
4. Кучеренко В. В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи. Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право. 2013. № 2. С. 313–316.
5. Ліфанова М. І. Міжнародні фінансові центри: поняття, умови та стадії формування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. № 17. С. 21.

6. Тохтамиш Т. О., Ягольницький О. А., Гранько К. Б. Теоретичні аспекти діяльності світових фінансових центрів. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 31. С. 66–72.
7. Шуба М. В. Світові фінансові центри – «серце» глобального фінансового ринку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2014. Т. 1. Вип. 3. № 1144. С. 85–88.

References

1. Bank for International Settlements. International Banking and Financial Market Development. BIS Quarterly Review. December 2007. P. 33–35
2. Kaufman G. (2001) Emerging Economies and International Financial Centers. Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies, vol. 4, 4, pp. 365–377. DOI: <https://doi.org/10.1142/S0219091501000577>
3. Reszat B. (2012) European FinancialCenters in History. Urbanophile: Passionate About Cities, no. 6, pp. 78–79.
4. Kucherenko V. V. (2013) Rolj finansovykh centriv u postkryzovij transformaciji svitovoji valjutnoji systemy [The role of financial centers in the post-crisis transformation of the global monetary system]. Visnyk Doneckogho nacionaljnogho universytetu. Serija: Ekonomika i pravo, no. 2, pp. 313–316.
5. Lifanova M. I. (2019) Mizhnarodni finansovi centry: ponjattja, umovy ta stadiji formuvannja [International financial centers: concept, conditions and stages of formation]. Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Ekonomika i menedzhment, no. 17, pp. 21.
6. Tokhtamysh T. O., Jagholjnyckyj O. A., Ghranjko K. B. (2019) Teoretychni aspekty dijalnosti svitovykh finansovykh centriv [Theoretical aspects of activities of the world financial centers]. Infrastruktura rynku, vol. 31, pp. 66–72.
7. Shuba M.V. (2014) Svitovi finansovi centry – “serce” ghlobaljnogho finansovogho rynku [International financial centers as the “heart” of the global financial market]. Visnyk Kharkivskogho nacionaljnogho universytetu imeni V. N. Karazina. Serija “Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krajinoznavstvo. Turyzm”, tom1, vol. 3, no. 1144, pp. 85–88.